

Voorleesgroepen zijn aan een stevige opmars bezig in ons land

Tolstoj in de gevangenis: samen lezen als therapie

LOTTE BECKERS

Iedereen kent de klassieke boekenclub, maar er zijn ook steeds meer bijzondere voorleesgroepen: een verhaal van Alice Munro, of waarom niet Tolstoj, in gevangnissen of bij kansarme mensen.

Elke week bezoekt Diederik Van Woensel de gevangenis in de Antwerpse Begijnenstraat. Aan een tiental gedetineerden leest hij korte verhalen voor. Iets van John Updike, van Nobelprijswinnares Alice Munro of misschien Roald Dahl. Het zijn verhalen over jaloezie, over de liefde of het noodlot. "En dan hoor je meer over hun lot dan dat ze anders zouden prijsgeven."

Het idee komt overgewaaid vanuit Groot-Brittannië, waar de Liverpoolse Jane Davis zich gered wist door literatuur – ze stopte met school op haar zestiende, werd een jonge alleenstaande moeder en raakte ze verslaafd aan drugs. Later ging ze zelf literatuur doceren en in 2002 richtte ze de Reader Organisation op, goed voor een paar honderd voorleesgroepen.

"We lezen sterke, literaire en gelaagde verhalen voor aan een groep", vertelt Dirk Terryn van Lezerscollectief, zoals het project hier in Vlaanderen bestaat, sinds 2014. Het aantal leesgroepen is inmiddels ruim verdubbeld tot 85.

Het is erg verbindend om eens iets vanuit een ander perspectief te zien, dankzij een verhaal

DIRK TERRYN
LEZERSCOLLECTIEF

De opgeleide en vaak vrijwillige voorlezers gaan dus langs bij gevangnissen, maar ook bij armoedeorganisaties of bijzondere jeugdzorg. Plekken waar contact met literatuur niet zo evident is, al wordt er ook veel in bibliotheken voorgelezen waar het publiek iets gemengder is.

Zo'n voorleessessie verloopt via een duidelijke structuur. Wie wil, volgt de tekst die wordt uitgedeeld, sommigen luisteren liever met gesloten ogen. Een drietal keer wordt de tekst even neergelegd en stelt de begeleider open vragen. Wie wil, praat mee. Er zijn ook mensen die nooit iets zeggen.

Afsluiten gebeurt met een gedicht, dat twee keer wordt voorgedragen. "Het heeft iets van een ritueel", stelt Terryn. "Het moet ook gezellig zijn. Ik ken een woon-zorgcentrum dat de klassieke witte koffiekoppen dan vervangt door mooiere kopjes, uit de kringloopwinkel."

Gunstige invloed

In Groot-Brittannië wordt The Reader een stuk gefinancierd door de National Health Service, en werkt het project samen met wetenschappers die de impact van lezen op gezondheid en welbevinden onderzoeken. In de gevangenis zou samen lezen bij-

voorbeeld een gunstige invloed hebben op het empathisch vermogen van de gedetineerden en de verhalen helpen hen om hun eigen verhaal op een andere manier te reflecteren.

Het samen lezen wil niet expliciet therapeutisch zijn, maar is dat uiteindelijk wel. Je verschiet er van, klinkt het, wat er gebeurt als je mensen een sterke tekst voorleest.

Van Woensel moet meteen denken aan die vrouw in de leesgroep van de bibliotheek. "Ik las een verhaal voor over een moeder die het graf van haar zoon bezocht. Die zoon had iemand vermoord. Die vrouw vertelde plots: mijn zoon zit in de gevangenis. Ze had heel erg de behoefte om dat verhaal – toch iets intiem – te vertellen en ze vertrouwde de groep daarin."

Misvatting

Terryn vertelt dan weer over de man met een ernstig spraakgebrek die, totaal onverwacht, toch goed kon praten over zijn herinneringen na een verhaal over landschappen van Geertrui Daem: "De geboorte van woorden, echt de verdienste van die tekst."

En over die man die nog nooit iets gezegd had, maar plots vertelde dat hij kanker had. "Ik had net voorgelezen dat het soms moeilijker is om iets in woorden te zeggen, dan om ermee om te gaan. Hij leefde al jaren met zijn ziekte, maar kreeg het woord kanker moeilijk gezegd."

Terryn: "Het is ook erg verbindend om eens iets vanuit een ander perspectief te zien, dankzij een verhaal. Sommige mensen hebben dat nodig, omdat ze heel zwart-wit denken." Er zijn ook mensen die simpelweg moeilijk kunnen lezen omdat ze bijvoorbeeld zware medicatie nemen, en zo geholpen worden.

Inmiddels heeft Lezerscollectief zelf verhalen gebundeld en zelfs laten schrijven, door Fikry El Azzouzi, Erik Vlamincq en Diane Broeckhoven. In een eenvoudige taal, maar het is een misvatting dat wereldliteratuur enkel geschikt is voor hoogopgeleiden. Terryn: "In Groot-Brittannië hebben ze *Corlagenstale* van Tolstoj gelezen, in anderhalf jaar tijd."

► Diederik Van Woensel, hier in zijn huis, trekt iedere week naar de gevangenis in Antwerpen om er korte verhalen voor te lezen.

© ALTRANDER
DHET